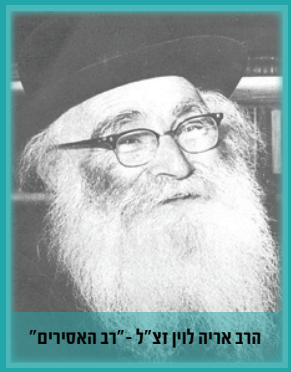
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 235

ב' כסלו תשפ"ב

פרשת תולדות

דרך חיים

"ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את יעקב" (בראשית כה כח). אומר רש"י על דרך הדרש "בפיו של עשו שהיה צד אותו ומרמהו בדבריו". מבאר המדרש רבה (סג י) שהיה עשו צד את יצחק אביו בשאלות שמראות כאילו חפצו לדקדק במצוות- 'כיצד מעשרים את המלח? איך מתקנים את התבן?'. לכאורה לא מובן כיצד לא ידע יצחק את טיבו של עשו, על אף רמאויות אלו, שכן דרך החכמים לדעת טיבו של אדם, קל וחומר שמדובר בבנו. אמנם כתוב "ותכהין עיניו מראֹת" והיינו יכולים לומר שלא ראה בעיניו את מעשיו של בנו ולכן טעה בו, אך מן הסתם רבקה הייתה מספרת לו על מעשיו של עשו, וחזרה השאלה למקומה.

האמת היא שיצחק ידע היטב את תכונותיו של עשו. ידע הוא כי עשו נוהג כאותו חזיר הפושט טלפיו ואומר 'טהור אני'. הרי כשאמר יצחק בשעת הברכות את המילים "גשה נא ואמשך בני" (בראשית כז כא) מיד אחרי שיעקב אומר "כי הקרה ה' אלהיך לפני" (שם כ), מבאר רש"י (שם כא) שהטעם הוא משום ש"אמר יצחק בלבו אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו". הוה אומר שיצחק ידע היטב שאין דרכו של עשו דרך ה'. אם ניתן דעתנו נשים לב שיצחק רצה לברך את עשו בברכת "ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירש" (שם כח), שהיא ברכת שפע גשמי, ואילו את 'ברכת אברהם' כלל לא התכוון לברכו, שכן שמרה ליעקב כששלחו לפדן ארם (כח ד). אם כן השאלה מתחזקת ביתר תוקף, שאם ידע שעשו מרמהו כאותו חזיר, ולא ראה בו כראוי לברכת אברהם, אם כן מדוע "ויאהב יצחק את עשו" בעוד "רבקה אוהבת את יעקב"?

ישנן ב' הנהגות של הורים למול בנים שסרו מדרכם. אם חלילה הבנים סרו באופן מוחלט מדרך הנהגת הוריהם ורבותיהם, יתכן ויש מקום להרחיק אותם לחלוטין. אך כל זמן שהבן עדיין מכבד את הוריו, ומשתדל להיראות בפניהם כאילו הוא נוהג כראוי - יש מקום לקרבו, שכן יש תקוה אולי ישוב מדרכו הרעה. אצל ישמעאל לא היה אחד בפה ואחד בלב, הוא היה מלסטם את הבריות ונוהג בהתנהגות נוראה. לכן הוכרח אברהם לשמוע בקולה של שרה לגרש את ישמעאל מביתו, על מנת שלא ישפיע על נפשו של יצחק בנו. עשו הרשע נמצא בבית אחד עם יעקב אבינו, ולכאורה יש מקום לחוש שמא ישפיע על נפשו של איש תם יושב אהלים. אך כיוון שיעקב סגר עצמו באוהל בתמימותו, ואילו עשו נמצא בשדה - בחוץ, לכן יש פחות מקום לחשש. ידע יצחק כי

המשך בעמוד הבא

הגליון מוקדש לעילוי נשמת

שרה בת יעקב ז"ל

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

כמים חיים

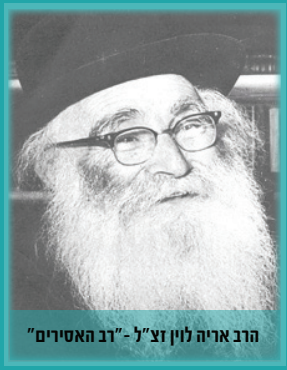
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

עשו צד ומרמה אותו בפיו והתנהגותו החיצונית, אך כיוון שהוא מחוץ לבית אין מה לחוש שמא יפגע בנפשו של יעקב. ואדרבה כיוון שהוא מנסה להראות כאילו הוא ירא שמיים ומדקדק במעשיו, סוף סוף ישנה תקוה שבאהבה שיראה מאתנו - ההורים ישוב הוא מדרכו הרעה.

עשו קיים מצות כיבוד אב במידה גדולה מאד, עד שהקפיד לשמש את אביו בשעה שלבש בגדי מלכות (בראשית רבה סה טז). גם אחר שנלקחו ממנו הברכות אמר עשו "יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי" (בראשית כז מא), על אף הכעס הגדול שלו נמנע הוא מלצער את אביו. אותה זכות גדולה היא הייתה סיבת הפחד של יעקב מפני עשו בבואו אליו למלחמה, משום שחשש שמא תעמוד לו זכות גדולה זו של כיבוד הורים להרגו חלילה.

אותה הצדקות בכיבוד הורים יחד עם הזהירות מלנהוג בקלקול רוחני בבית גורמת ליצחק לאהוב את עשו, להמשיך ולהראות לו אהבה ולא לדחותו בשתי ידיים. ניתן לראות זאת גם בהבדל בין תיאורי האהבה של יצחק ורבקה, בעוד אצל רבקה כתוב "אוהבת את יעקב" אצל יצחק כתוב "ויאהב יצחק את עשו", הוה אומר שפעל פעולות של אהבה, על אף שבפנימיות נפשו ודאי נטה יותר לאהבת יעקב, אך עשה כן על מנת לשמור את עשו כחלק מן המשפחה. עד כדי כך היה נכון יצחק מתוך אהבה לבנו ודאגה לחינוכו בדרך התורה והיראה, עד שעשה עצמו כאילו באמת עשו מצליח לרמות אותו בדבריו.

מזה אנו לומדים פרק גדול בסוגית חינוך הבנים. על ההורים לתת את הדעת כלפי כל בן ובת באיזה אופן לנהוג, מתי לקרב ומתי לרחק. באילו מצבים נכון להגיב ובאילו מצבים להחליט להעלים עין ואף ללכת אחר רצונם של הבנים, אף שבפשטות אין זו הדרך השלמה, והכל בשביל להביא לחינוכם הראוי. על זה נאמר "והשיב לב אבות על בנים", אם נזכה שליבם של האבות יהיה על הבנים, מתוך דאגה שלמה ומלאה לעולמם שלהם נזכה לסיום הפסוק "ולב בנים על אבותם" (מלאכי ג כד).

שבת שלום!

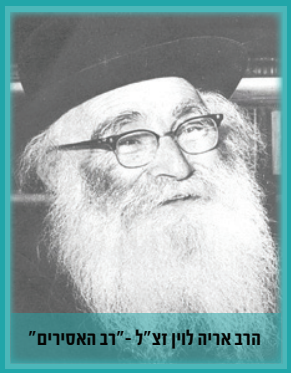
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

ר' אריה היה מנצל כל הזדמנות שנקרתה לידו להסתופף במחיצת צדיקים וחכמי התורה, ולהחיות את נפשו בתורתם ובלקח פיהם. בהקדמת הספר 'לשם שבו ואחלמה' מהמקובל האלהי רבי שלמה אלישוב זצ"ל כתב ר' אריה בעטו המבורך ובלשונו הזהב מאמר מופלא ובו שרטט קוים לדמותו של המחבר.

בין הדברים כותב הוא על אותן שעות ששהה במחיצת איש האלהים ועל מידת התאבקותו בעפר רגליו בזה הלשון:

"אחר כך הייתי בא אליו לעתים קרובים עד שהרשני לבוא אליו ליל וליל להקריא לפניו בספריו הקדושים. והייתי מבלה איזה שעות, ואם כי לא בינות אדם לי בחכמת האמת, בכל זה בעת יושבי לפניו הרגשתי את עצמי כמו בעולם אחר לגמרי, הרחק מהדברים המציאים את האדם מן העולם, ולא עצרוני גשם ושלג לבוא כל ליל. וכל ימי צבא עלי תבל לא ימח מקרב לבבי הפרק החשוב הזה משנות חיי עלי חלד שזיכני השי"ת לשמש את הגאון הקדוש הנ"ל, ואז ראיתי את עולמי עלמא דקשוט".

(דרך חיים עמוד מח)

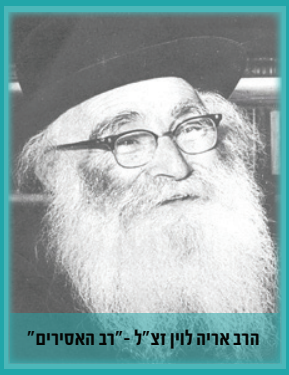
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

בתוך ברכת המזון מוסיפים אינו לעיתים הוספות מיוחדות בהתאם לזמן בו אנו שרויים. בימי החנוכה והפורים מוסיפים אנו בברכה השניה- ברכת ההודאה הודאות על הניסים שנעשו עם אבותינו בימים ההם בזמן הזה ("על הניסים"). ביום השבת קודש אנו מוסיפים בברכה השלישית - ברכת 'בונה ירושלים' את "רצה". ובראשי חודשים וימים טובים אנו מוסיפים בברכה זו את אמירת "יעלה ויבוא" בצירוף לאותו היום בו אנו שרויים.

אדם ששגה והזכיר את ההוספה בברכה שאינה שייכת לה ישוב ויזכיר במקום הראוי, אך אין הדבר נחשב להפסק, ולכן אינו צריך לחזור ולומר את הברכה שבה הוסיף אלא ממשיך הלאה בברכתו. הוא הדין באדם ששגה והזכיר את המועד ביום שאין צורך להזכירו, אין בכך הפסק ויכול להמשיך את הברכה כדין, אמנם אם עוד לא הזכיר שם ה' שבחתימת הברכה מן הראוי שיתחיל את אותה הברכה מתחילתה על מנת שתיאמר הברכה באופן השלם ביותר.

אדם שאחר אמירת "על הניסים" שגה והמשיך במילים "ועל כלם יתברך ויתרומם" כדרך שממשיכים בתפילת עמידה לאחר "על הניסים" או אדם ששגה ואחר אמירת "יעלה ויבא" אמר "ותחזינה" במקום "ובנה ירושלים" יעצור במקומו וישוב לומר כהוגן "ועל הכל" או "ובנה ירושלים". אם נתן דעתו לטעות רק לאחר שפתח במילים "ברוך אתה ה'" של חתימת הברכה יאמר מיד "למדני חקיך" כלשון הפסוק, וישוב חזרה ללשון הראויה לברכת המזון- "ועל הכל" או "ובנה ירושלים". אם לא חתם "למדני חקיך" אך חתם כראוי "על הארץ ועל המזון" או "בונה ברחמיו ירושלים" יצא ידי חובה וימשיך בברכתו, אף שלא הזכיר מעין הברכה סמוך לחתימה כיוון שסוף סוף חתם כראוי לברכת המזון. אם לא חתם כראוי יחזור לתחילת הברכה שלא יצא ידי חובתה.

אם חל ראש חודש או יום טוב בשבת, וכן בשבת חול המועד, שבאים יש להזכיר בברכת 'בונה ירושלים' גם "רצה" עבור השבת וגם "יעלה ויבא" עבור אותו מועד מיוחד, יש להקדים את אמירת "רצה" לאמירת "יעלה ויבא", על פי הכלל ש'תדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם', שכן מידי שבוע אנו מציינים את השבת ואילו את ראש חודש והמועד רק מעת לעת. פסק מרן המשנה ברורה (קפח ס"ק יג) שאם מצא אדם עצמו שהתחיל באמירת "יעלה ויבא" טרם אמירת "רצה"- ימשיך ולאחר מכן ישלים את אמירת "רצה", שהסדר הוא לכתחילה אך אינו מעכב.

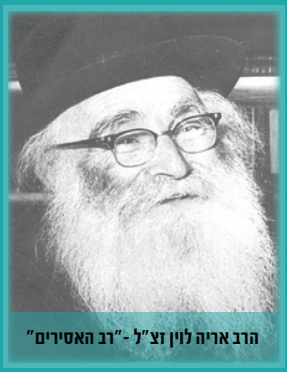
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | מי תיקן את נוסח הברכות?

תשובה | ברמב"ם (תחילת הלכות ברכות) מובא שאת נוסח כל הברכות תיקנו עזרא ובית דינו, ולכן פסק שאסור להוסיף או לתקן את הנוסח המקובל בידינו. ומצאתי במרן הבן איש חי (פ' בלק) שהוא מרחיב שעד שתיקנו את נוסח הברכות כל אחד היה מברך לפי סגנונו ורגש הלב שלו, עד שבאו אנשי כנסת הגדולה וסידרו נוסח ברכות אחיד. כשלמעשה מי שמתבונן בדברי הרמב"ם בתחילת הלכות תפילה רואה שגם בעניין התפילה הדברים היו זהים, שבתחילה כל אחד היה מדבר בשפתו ובנוסח שלו, עד שבאו אנשי כנסת הגדולה ותיקנו נוסח אחיד.

רק אציין במאמר מוסגר שנתגלגל לידי סידור "נוסח רומי" שמקורו עוד מזמן בית ראשון, והסדר של התפילה בו שונה מאוד. ומזה נראה בבירור שהיה ניסיון לעשות איזשהו נוסח אחיד בקהילות ישראל. אבל אנשי כנסת הגדולה ברוח קדשם תיקנו זאת בעבור הכלל, כך שבתוך המילים שזורים פשט, רמז, דרש וסוד. ועם כל זה יש בידינו נוסחים שונים: אשכנז, ספרד, עדות המזרח, תימן, תכלאל ועוד. אולם על כך כותב בעל המג"א (סימן סח) שישנם למעלה י"ב שערים לתפילה כנגד י"ב שבטים, כשהשער הי"ב הוא השער הכולל לכל נוסחי התפילה.

שאלה | מה יש לברך על פריכיות?

תשובה | פריכיות אורז ברכתן "בורא פרי האדמה", ועל פצפוצי אורז תפוחים מברכים "מזונות" בתחילה ו"בורא נפשות" בסוף. על פריכיות מכוסמת ותירס יש לברך "בורא פרי האדמה". וחלקו האחרונים בדין פריכיות מחיטה ושיבולת שועל. לדעת מרן הגרש"ז זצ"ל דינן כדין כוסס חיטה משום שלא עברו תהליך בישול, ולכן ברכתן "בורא פרי האדמה". אמנם מרן הגרי"ש זצ"ל חולק וסובר שדינן כדין תבשיל מזונות, וכן שמעתי בשם הראשל"צ הגר"מ אליהו זצ"ל.